

30. Het fijne puntje is, of inderdaad in de H. Schrift aan de diakenen regeermacht wordt toegekend. Daarvan is niets te vinden. Zwijgt Gods Woord dan over de regeerbevoegdheid? Allerm minst. Alleen maar, nergens is in de Schrift een spoor te ontdekken, dat ook diakenen daarin delen. In 1 Petri 5:1, 2 wordt aan de presbyters als onderherders onder de Archi- of Opperherder Christus (vers 4) het poimainein (weiden) toegekend: het leiden, verzorgen, beschermen, regeren van de kudde met de staf des Woords; tot hetzelfde poimainein vermaant de apostel de Efezische presbyters of episcopen in Hand. 20:28; in de veelbesproken tekst 1 Tim. 5:17 wordt gezegd, dat alle presbyters regeren; sommigen van hen hebben zich belast met de prediking en onderricht (nieuwe vertaling). Van diakenen is in deze teksten geen sprake. Voorts wordt onder de vereisten voor het ambt van episkopos in 1 Tim. 3:4, 5 vermeld, dat een episkopos met alle waardigheid zijn kinderen in toom moet weten te houden (nieuwe vert.) met directe toepassing op de gehele gemeente, terwijl zulk een toepassing bij de opsomming van de vereisten voor het diakenambt ontbreekt.

40. Ook Prof. Greijdanus heeft zich met omvang en strekking van het diakenambt bezig gehouden in zijn Commentaar op de Philippenzen, bij de verklaring van hfdst. 1:1. Hij zegt daar, onder verwijzing naar zeer veel Schriftuurplaatsen, dat het woord diakonos, breed van omvang en gebruik, toch neiging heeft naar een bepaalde betekenis, zoals uit 't gebruik van diakonia en diakonein kan blijken, n.l. die van lichamelijke verzorging, stoffelijke ondersteuning, diaconale hulp. Bij de uitdrukking in vs 1: episkopen en diakenen merkt hij op, dat de z.g. historische kritiek beweerde, dat het afzonderlijk noemen van episkopen en diakenen een anachronisme was: deze onderscheiding zou wijzen op een ambtsontwikkeling, tijdens het leven van de apostel nog onbekend. In verband hiermee hebben sommigen beweerd, dat de woorden episkopen en diakenen hier nog niet zouden hebben een van elkaar onderscheiden ambtsbetekenis (men lette op dit laatste woord). Dit wordt door Prof. Greijdanus weersproken o.a. met een beroep op Hand. 6 en 1 Tim. 3. Prof. Greijdanus wil episkopen en diakenen in ambtelijke, technische zin verstaan. Nog merkt hij, onder aanhaling van G. Kittel's Theol. Wörterbuch op, dat niets aanwijst, dat de diakenen hier voorkomen als helpers van de episcopen in het materiële, geldelijke, stoffelijke.

Men zij toch met het aanvarken van een bepaalde „ambtsontwikkeling” voorzichtig, gezien de bron, waaruit dit denkbeeld is voortgekomen!

Zeker heeft Prof. Hovius gelijk, dat een rechtstreeks Schriftantwoord op de vraag, of de diakenen tot de kerkeraad behoren niet gegeven wordt. In Gods Woord staat niet: de diakenen behoren tot de kerkeraad. Evenmin: de diakenen behoren niet tot de kerkeraad. Dit ('t geven van een rechtstreeks antwoord) geschiedt evenmin op de vraag of in 't N. Testament de kinderdoop bevolen wordt, of de viering van de rustdag op de eerste dag van de week. Maar staat daarom het antwoord op die vragen niet vast? We menen aangetoond te hebben, dat de Schriftgegevens geen enkele grond bieden om aan te nemen, dat de diakenen moeten gerekend worden tot de kerkeraad, maar dat de „algemene leiding”, de regering der gemeente, in de Schrift is toevertrouwd aan de presbyters of episcopen. En dat is het punt in geding.

50. Zahn zegt over Titus 1:5-9: „Geen exegetische kunst kan het feit verzwakken, dat hier de identiteit van episkopos en presbyter als een vanzelfsheid wordt verondersteld”. Voorts merkt hij op, dat evenals de „ouderlingen des volks” te Jeruzalem (Matth. 21:23, Hand. 4:8) het „presbyterium” (Hand. 22 vs 5) genoemd worden, zo ook de „ouderlingen der gemeente” (Hand. 20:17) samen verenigd zijn tot een „presbyterium” (1 Tim. 4:14).

Merkwaardig is nu, dat de „Ignatiusbrieven” (waarschijnlijk uit dezelfde tijd als de „Leer der 12 apostelen”, de oudste ons bekende Kerkorde, eerste helft der tweede eeuw) herhaaldelijk en nadrukkelijk het „presbyterium” onderscheiden van „de diakenen”.

60. Zover ik kan nagaan is men hierom van Calvin afgeweken, omdat men óf niet geheel los was van contemporaine Roomse elementen inzake de ambtsbevoegdheid (Franse Confessie en Franse K.O., vooral tegenover de laatste past, met name in haar ontwikkeling, enige voorzichtigheid) óf omdat men te veel accent gaf aan de „traditie” uit de eerste eeuwen.

Kort na het apostolische tijdvak begint al de verwording inzake ambtsomvang en ambtelijk gezag. Toen er geen geringe discrepantie bleek tussen hetgeen men in de Schrift las en wat men vond in de loop van de tweede eeuw, heeft de historische kritiek het accent op het laatste, op de „traditie” laten vallen. Daarop heeft men de traditie terug geprojecteerd, „hinein interpreteert” in de gegevens van het Nieuwe Testament.

Naar ik menen zijn onderscheiden schrijvers, ook die begeerden zich te buigen voor de Schriften, dit gevaar niet voldoende ontweken, wijl ze het niet voldoende hebben onderkend. Daarom wees ik van meet

In de dagen van de jongste vrijmaking der kerken is de vraag aan de orde geweest, of de toen bezwaarden en daarna vrijgemaakten voortgingen in de lijn der Afscheiding, ja dan neen? Professor Dr G. M. den Hartogh heeft gepoogd die vraag ontkennend te beantwoorden. Dr C. H. Lindeboom heeft de brochure, waarin die poging ondernomen werd, op die tijd en in die fase van de strijd geschreven, terecht als een afleidingsmanoeuvre ontmaskerd. Een afleidingsmanoeuvre, wijl afvoerend van het eigenlijke punt in geding.

Toch heeft de vraag haar recht. Het is zeker niet zonder belang te weten of de Gereformeerde kerken zich in een zo gewichtig stuk der leer als die omtrent het verbond der genade bewegen in de lijn der Afscheiding of niet. Al is ook die vraag niet beslissend. Althans niet wanneer ze beantwoord wordt met een beroep op wat afgescheiden leraars in deze gesproken en geschreven hebben. Beslissend is slechts de vraag of de Gereformeerde kerken trouw zijn aan de Heilige Schrift en aan de Belijdenis der kerk, tot welke ook de Afgescheidenen zijn wedergekeerd en die zij in de Aeten van Afscheiding opnieuw als accoord van kerk-gemeenschap bezwoeren. Tenslotte zullen ook de particuliere meningen van Afgescheidenen aan die maatstaven moeten worden getoetst. Maar de vraag: In de lijn der Afscheiding? houdt haar relatieve betekenis.

Maar het heeft minstens evenveel zin de vraag op te werpen of in de leer des verbonds de Gereformeerde kerken dan misschien de lijn der Doleantie verlaten hebben?

De vraag schijnt voor wie de Doleantie met de persoon van Dr A. Kuyper, met de toenmalige Theologische Faculteit der Vrije Universiteit en De Heraut uit die dagen vereenzelvigd, schijnbaar spoedig beslist.

Schijnbaar. Want niemand vergete, dat tal van uitlatingen van Dr A. Kuyper over deze materie eerst van later datum zijn. Voorts, dat de vereenzelviging van de Doleantie met Dr A. Kuyper historisch onwaar en niet anders dan een mythe is, Kuyper moge in die beweging een klinker, geen medeklinker zijn geweest, een machtig instrument Gods in die tweede reformatie in de Nederlandse kerken der negentiende eeuw, het is niet zo, dat Kuyper doleerde en dat de overigen slechts con-doleerden, te weten doleerden met hem. Trouwens, wat was de Doleantie? Is haar historie ten volle getekend in het gebeuren te Amsterdam, te Voorthuizen, te Kootwijk? Niets daarvan. Zij had in tal van plaatsen haar eigen historie. Met haar eigen plaatselijke achtergronden. Ze is hier en daar voorbereid door predikanten uit de toenmalige Christelijke Gereformeerde kerk, wier optreden waarlijk niet slechts als een katalysator gewerkt heeft in de kerkelijke afdeling der dagen. Zo men wil: meer dan één dolerende gemeente droeg het stempel der scheiding.

In dit opzicht mocht bij de kerkgeschiedschrijving wel eens meer rekening gehouden worden met wat Kuyper zelve opmerkt in zijn Encyclopaedie: „Men kan toch, teneinde dieper in de details in te dringen, zich (bij de beschrijving van de vaderlandse kerkgeschiedenis) beperken tot de kerkelijke historie van Friesland of Zeeland, van Amsterdam of Rotterdam en even zoo de patria slechts van een enkel tijd-

af op bestudering van de Schriftgegevens, en verzocht ik, zo men meende dat ik niet juist zag, bestreden te worden met argumenten uit Gods Woord.

Op een „vermoedelijk” of een „misschien” de veranderingen te baseren die Prof. Hovius blijkt voor te staan, lijkt mij niet geraten.

Ten slotte moge ik herinneren aan hetgeen ik aan het einde van mijn brochure schreef:

„Wanneer we hier het pleit gevoerd hebben de diakenen niet langer te doen arbeiden op een terrein, dat het hunne niet is, n.l. dat der kerkregering, maar zich te bepalen tot het prachtige, breede arbeidsveld, hun in de Schrift toegewezen, den dienst der barmhartigheid, dan is het allerm minst onze bedoeling geweest, dat nu het diakenambt afstand neemt van de beide bijzondere ambten, en diakenen een geïsoleerde positie gaan innemen.

Integendeel. Naar onze vaste overtuiging behooren de drie ambten, in Christus één, samen te werken. Alle verwijdering tusschen de ambten onderling moet strekken tot nadeel en schade voor den opbouw van het lichaam van Christus. Wat in den wortel één is, mag geen scheiding toonen in den voortgeschreden wasdom. Daarom niet: enkelen handelen en beslissen alleen, zonder advies of controle. Daarom niet: verlies van een grooter getal raadsleden. Maar samenwerking.

Waarbij de Kerkeraad in alle gewichtige gevallen diakenen raadpleegt, en ten volle het woord, door diakenen gesproken, laat wegen. Omgekeerd: waarbij predikanten en ouderlingen, zooveel hun tijd dit toelaat, zich inwerken in de vraagstukken, waarmee diakenen worstelen en ook, weer zooveel hun tijd dit toelaat, met adviseerende stem de vergadering der diakenen bezoeken. Waarbij niet, zooals thans veelal ge-

perk tot onderwerp van zijn studiën kiezen. Zelfs kan de monographie één enkel punt uit de kerkelijke historie van eenige plaatselijke Kerk in een bepaald tijdstip toelichten, en het zijn niet het minst deze monographiën, die de historie der vaderlandsche kerk voeden en in het rechte spoor houden”, III, 288.

Bij zulk detaillonderzoek zou blijken, dat de mening dat de leer der Gereformeerde kerken omtrent het verbond per sé niet „dolerend” zou zijn, op zijn minst voorbarig is. Het was in de dolerende kerken waarlijk niet alles om zo te zeggen Kuyper-éénzang wat de klok sloeg. We denken aan een preek van de dolerende Dr L. H. Wagenaar uit 1890. Over Gen. 17:7. We geven een citaat, dat de kern der zaak raakt: „Zie, wanneer een Grieksche beeldhouwer een kunstgewrocht formeeren wou, dan koos hij uit de Corinthische marmergroeven een voor zijn oogmerk passend marmerblok uit. Dat marmerblok werd in zijne werkplaats gebracht, op de plaats der eere gesteld, gereinigd en toebereid. Maar dan zette zoo'n kunstenaar den beitel erop en rechts en links vlogen de stukken eraf, zoodat wellicht een deel ver beneden de helft overbleef; maar dit blijvende werd een beeld, dat scheen bezielde te wezen met een adem Gods en des kunstenaars roem uitriep heinde en verre.

Zoo nu handelt in de formatie van het lichaam Christi de HEERE.

De zichtbare kerk, het geheel der gedoopten, ook te dezer plaatse, is zijn marmerblok, door Hem uit de volkeren verkoren tot voorwerp voor de bearbeiding met zijn Geest en Woord.

Maar ach, ook uit deze zichtbare kerk vallen vele lidmaten uit, en daar blijft slechts over die onzichtbare kerk, die de Heere zag, die zijn beeld vertoont, zijn glorie roemt.

Doch één gewichtig onderscheid is er tusschen hetgeen er gebeurt met het doode blok en de levende kerk.

De brokken van het onbewerkte marmer vliegen er uit en vallen af naar het welbehagen des beeldhouwers zonder eigen keuze; doch de ledematen der kerk, die verloren gaan, gaan verloren — wel overeenkomstig het welbehagen des Heeren, doch door eigen keuze en daarom door eigen schuld.

Niemand uit uw midden kan verloren gaan, dan met zijn wil; dan door moedwillig en hardnekkig weigeren om zalig te worden; gij gaat verloren door onverschoonlijk ongeloof en diep zondige onzeggenlijkheid en onbekelijkheid.

Niemand uit uw midden raakt los van Christus zonder opzettelijk worstelen, om van Hem los te komen.”

Zo preekte de dolerende Dr Wagenaar. Zo werd in de leeskerken der dolerenden gelezen. Nu zeg ik niet: dit is de dolerende wijze van preken. Maar niemand kan zeggen: dit is niet-dolerend.

Het is de taal van een dolerend predikant. Leg daar nu het Praedivies, de Toelichting, de leerbesluiten, de vervangingsformule eens naast.....

En dan staat het nog te bezien, wie vandaag in de lijn der Doleantie gaan.

Er ware uit Wagenaars preek nog meer te citeren, dat de promotors van bindende leeruitspraken nog stoffe tot nadenken zou kunnen geven. D. E. C.

schiedt, de diakenen zien naar hun conferenties (die in haar prestaties ten volle erkend kunnen worden en voor wier arbeid geen geringe achtung past) maar waarbij de diakenen de zaken, die daarvoor in aanmerking komen, brengen ter plaatse, waar zulks behoort, n.l. op den Kerkeraad en eventueel op de meerdere vergaderingen, waar dan de diakenen met adviseerende stem aanwezig kunnen zijn.

Ligt de fout niet veelal hier, dat men als de groote vraag ziet: mag ik stemmen? Naar ons oordeel moet men hiervan terugkomen. Het recht van uiteindelijke beslissing aan den Kerkeraad latende, moet de vraag zijn: hoe komen we tot samenstemming? Hoe vinden we, door gemeenschappelijke beraadslaging, door gemeenschappelijk overleg, den wil des Heeren? Hoe wordt, door uitwisseling van gedachten, de waarheid gevonden?.....

„De drie ambten in samenwerking: de Apostelen hadden de quaestie van Handelingen 15 wel alléén kunnen oplossen, maar ze betrokken er aanstonds de ouderlingen bij, ja zelfs de heele Gemeente was present, en al hadden de Apostelen stellig minder tijd dan wij, de zaak werd dóórgesproken, tot men tot overeenstemming gekomen was.

In dat eerlijk pogen om bij het licht des Woords tot overeenstemming te geraken en de waarheid te vinden naar de Schriften, is afgesneden de gedachte: wij als leden van den Kerkeraad trekken aan 't langste eind, want bij ons ligt de eindbeslissing; kan evenmin wortel schieten de gedachte: de predikanten en de ouderlingen mogen op onze diaconale vergaderingen adviseeren, maar wij houden de touwtjes in handen. Ofschoon de Apostelen macht hebben te bevelen, lezen we telkens opnieuw hoe ze raden, voorlichten, helpen, opwekken, bidden, zooals de Apostel Paulus